

hilominus illa intelligenda est virtualiter adhibita: Eius enim intentio fuit secundum legis iuramentum præcipientis obligationem procedere; cumque lex non plus obliget, quam diximus, non refutat amplior obligatio; quemadmodum si quis promitteret absolute statuta servare, non remaneret obligatus, nisi ad edicta, non autem ad edenda, ut cum Syluestro, Angelo, Panormitano, & Antonio docet P. Suarez supra n. 11. & cum sequens P. Vincentius Tancredi de Religione tract. 4. lib. 2. Disput. 15. num. 1. & 4. qui pro priori doctrina de statutis vlti non receptis alios adducit num. 5. Pro quo & facit iuramentum Medicorum de non visitandis ægrotis ultra tertium diem iuxta Constitutionem Pij Quinti, nisi in scriptis habuerint fidem confessoriorum de facta confessione. Non enim obligat, nisi pro ut vlti receptum est. Et ita in multis locis cessat obligatio, ut de Sicilia testatur citatus Auctor & de Hispania Pater Palaeus Tom. 3. Disput. 2. de obligatione, & firmitate iuramenti. Puncto 7. §. 4. n. 6. Pro quo & videndi P. Suarez Tom. 4. in 3. p. Disput. 35. sect. 3. num. 5. & Pater Thomas Sancius lib. 3. Summe Cap. 16. num. 10.

Si iuramentum Medicorum.

Affertio 2. Esculentia & poculenta exiguæ præterij.

Ex lege ipsa prohibente deducitur.

Quale consummum possim excipere.

Affertio 3. Circa eos, qui nondum possessionem acceperunt, problematica que stio.

Tit. præced. n. 28. Pro negatiua autem vrget ratio, & finis legis, violandæ scilicet iustitiæ periculum: & quia tales post acceptos officij titulos communiter reputantur iudices, & iisdem honoribus excipiuntur. Et quidem verissime tales sunt ante adeptam possessionem, ratione cuius non accipiunt titulum, sed exercitium. Vnde hæc non est extensio odiosa legis, sed legitima interpretatio, ob casus, de quo loquimur, comprehensionem. Pro quo videri potest Dom Solorzanus Tom. 2. lib. 2. Cap. 18. num. 39. & seqq. & in Politicâ lib. 3. Cap. 20. pag. 385. col. 2. & P. Suarez lib. 5. de legibus Cap. 4. Vbi alios adducit, & hoc videtur verosimilius.

12 Dico quartò: Quod dictum est de licita acceptioe munerum titulo amicitia Tit. præced. num. 31. ita ampliari potest, aut potius explicari, ut licita sit, etiam in contracta ratione officij & illius exercitij. E.g. In lite aliqua quis victor exitit, & quia beneuolum in ea expertus est Auditorium, eum studuit obsequiis demereri, ex quo specialis amicitia suscevit: non iam in eo lucrolo respectu consistens, à quo habuit initium, seu potius occasionem, sed ex inclinatione cordium reciproca, cuius non debent esse iudices incapaces. Cum hoc accidit, munera licentur, sicut & licita erit hæredis institutio: Ut autem iustitiâ violatâ, in litibus, quæ fortè exurgunt, periculum euitetur, recusationis adest remedium, patienter propter amicitia vinculum tolerandâ. Præterquam quòd, si amicitia vera est, eâ constante, nihil est ab amico iniustum requirendum, & ita neque iniquè ferendum, si ab amico denegetur; qui tunc equidem poterit illum de postulata iniustitiâ reddere certiorum. Pro quo est illustris Diui Ambrosij sententia lib. 3. Officiorum Cap. 15. Vbi ista scribit: Ea amicitia probabilis quæ honestatem tueat; præferenda sanè opibus, honoribus, potestatibus; honestati verò non solet præferri, sed honestatem sequi. Videantur alia.

Affertio 4. Possum ratione amicitia, contracte etiam ratione officij.

Quæ tamè in iniustitiâ fieri patiuntur.

Quæ probanda. D. Ambrosius.

Affertio 5. A Religiosis nec potissima accipere.

Sunt veri amici.

Cant. 2. v. 12.

Lucentia probatio.

opus,

opus, ad Religiosos confidentius accurrunt, quod esse solet veræ amicitia perfrugium. Circa quod iuuat iterum citato loco Calliodorum sic loquentem excepisse: Homo sine amico non habet, cui vota, & affectus suos communicet, cui conscientia sua sinum, cui solatium suum, aut aliquid de molestiis irruentibus euaporet: solus est, qui sine amico est: verè autem solus, quia si ceciderit, non habet subleuationem. Et diuerso quantæ est iucunditas, quantæ securitas habere cum quo loquaris, ut tecum? Cui arcanum committere? Quem in tuis secretioribus habeas, ut te ipsum? Cui plena securitate reuelas, &c. Et hoc quidem in Indis desiderabilius, vbi cum tot hominum diuersitates concurrant, difficile est iniqui cordis asylum securum penitus inuenire. Et hinc est, ut quod ad conuiuia spectat, nullum ingenerate remorsum debeat, quando à Religiosis, apud quos obseruantia viget, inuitantur. Quod vt faciant, qui inuitant, honestum possunt habere respectum, quod Prælatorum prudentia relinquendum.

Quantum amicitia bonum.

Litigantium querela.

Affertio 1. in litium protractio-ne grauiter peccari.

Affertio 2. serò ad tribunal accedentes ad restitutionem.

C A P V T III.

De obligatione, quam habent Togati Indiarum iudices, assistendi Tribunalibus, & qualiter in officij negligentia administratione peccetur.

14 DICTUM de hoc Titul. præced. num. 64. & 65. Sed est, quod hoc loco vtiliter vrgeamus: audio enim litigantium querimonias, non sine veritatis suffragatione prolata, dum litium intolerandam dilationem clamant: quod satis apparet, quam sit litigantibus onerosum. Et ego quidem de Christianâ iudicium attentione non dubito: malum tamen hoc, sine causæ intimiore cognitione, propiciens, vt quòd possim occurrat modo.

Dico primò. Togati iudices tempestiuè ad tribunalia iuxta dispositionem legum, & ad secretiorum confessionum non accedentes, sicque moram facientes litibus, apud eos pendentes, mortaliter peccant. Resolutio est certissima, & iuxta omnes Doctores, cuius ratio est clara: quia officio suo, omnium in Republicâ grauissimo & momenti maximi, non faciunt satis; ex quo damna ingentia subsequuntur. Pro quo vide P. Lessium Lib. 2. cap. 32. num. 16. Et magis in speciali loquentem Bonacinam Tom. 2. disput. 10. quæst. 2. Puncto 3. num. 4. cum Syluestro, Sayro, & Nauarro. Est autem illorum ratio irrefragabilis; quia iudici ex officio cura, & onus inenumbit iudicandi, & tribuendi cuique jus suum; non tribuit autem cuique suum, dum sententia, sine iusta causâ differt; quia non solum ad sententiam, sed ad eius celerem expeditionem jus est in litigante. Et ita eo priuatur sententia dilatione. Sicut iudex ipse non solum habet jus ad salarium, sed etiam ad hoc, vt suo tempore reddatur; vnde iniuria sibi illata dicit; si dilationem in soluendo patitur.

diminuto labore, merces etiam illius contemplatione assignata pariter minuenda. Perplures Textus & Auctores, quos adducit Dom. Solorzanus Tomo 2. Lib. 2. cap. 24. num. 35. Et ratio est manifesta; quia cum salarium sit merces proportionata labori: labore diminuto, jam est improprio, vnde per iustitiâ regulam ad æqualitatem est reducenda. Et verò cum insoliti laboris aliquid iudici imponitur, salarii requirit augmentum, quod & tribuitur, vt si faciendum iter, aut extraordinaria commissio subeunda: quod est quidem iuxta communem Doctorem sententiam, ex quibus aliquos adducit: & sequitur P. Fragosus Tomo 1. pag. 42. num. 54. Ergo & cum diminuitur labor, diminutio salarii similiter faciendâ, & ita quidem iudices ipsi circa labores aliorum iudicabunt, vnde & circa se debent potius iudicare, cum sint iustitiâ patroni generaliter constituti, cuius & exemplaria esse debent, omnium oculis exhibenda.

Salarij teneri.

Ex acceptioe laboris augmentum illud, Ex quo arguitur.

Affertio 3. teneri etiã ad damnorum compensationem.

Non esse in illis rationem eandem que in Protegi-bus.

Horror de pena.

Ioannes Campensis.

Prædicatores ut debeant scriptibus & procuratoribus loqui.

Vnde possit obligatio restitutionis emolli-ri; iuxta erit

15 Dico tertio. Non solum ad salarii restitutionem, sed ad compensationem damnorum tenentur modo dicto in officio negligentes; sic citari pro Assertionem priorum, & alii adducunt numero illo 64. Et ratio est manifesta; quia sunt illorum causa, quandoquidem ea debebant ex officio impedire, ex quo obligatio iustitiæ nascitur maxime propria. Quo modo autem restitutio sit faciendâ, diximus citat. num. Et quale esse leuamen in hoc adde ponderoso negotio possit, etiam explicatum num. 65. Si videlicet in hoc mortalis culpa aperte non sit. Quod vtrinq; sic contingat. Et in Prorogibus quidem, quomodò hoc frequentius possit accidere, ibidem dictum; In iudicibus autem alia ratio est, quos neque ignorantia, neque natui statûs magnitudo ad excusationem succurrunt: vnde timendum magis & ipsis, & aliis pro illis; qui eorum conscientias moderantur, ne omnes ruina extremæ calamitatis inuoluat, de qua vates Rex Psalm. 140. vers. 6. sic pronuntiat: Absorpti sunt iuncti perire iudices eorum. Quæ quidem postrema est versus illius pars, nec ita obuius nexus cum priore, sic se habente: Quoniam adhuc oratio mea in beneplacitis eorum. Bui autem sic exponit Ioannes Campensis in Paraphrasi illius loci: Quando supplicium sumetur, & veluti præcipitabuntur de rupibus iudices eorum; tum sententia, quanto fuisset illis carius auscultare sermonibus meis gratiositate conditis, & à maledicentia diuersis. Sic ille. Oratio ergo non ad Dei preces, iuxta auctorem hunc, sed ad sermonem concinne aptatum ad placendum iudicibus, referenda: vt sic salutaria monita melius eorum cordibus inharerent. Quod quidem & Prædicatores, & discreti Confessarii conuenienter curare possunt, cum ad sapientes, & proceres Reipublice sunt verba facturi. Quibus, cum illi non obaudiunt, horrendis obnoxii supplicijs relinquuntur. Absorpti iuncti perire. Ex alto quidem præcipites facti, vt celeritè ad infernum descendant, qui celeritatem in expediendis negotiis, vt eorum exigebat officium, contempserunt.

17 Possunt præterea ab obligatione restitutionis aliter extricari, quando ea ex casibus adductis emergit, si in beneficium litigantium speciale aliquid præstent ultra obligationem quod possit damni quantitatem ad æquare. Id, quod illis non